דלא מקנחיתו בחספא. שמוכל לעשות לכם כשפיס: ולא קטיל לכו כינא אמנייכו. ואין אתם הורגין כינה בבגדיכם: ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה. אין אתם מוציאין שום וכרישה וכגל מאגודה שאוגדין הגנים ואוכלים אלא אתם מתירין האגודה תחילה ש"מ כל הני קשה לכשפיס: מותיב לי במילי דעלמא. מושיבני לפניו בדברי חכם שאינו [מ] מורה: לא ליתיב בהדיא. במהרה ובחוזק לפי שנפתח הנקב בחזקה ויתקין שיני הכרכשא ויוצאת: ולא ליטרח טפי. פליימבר"ל בלע"ז: מקנח בצרור. בשבת אע"פ דלאו בר טלטול הוא בעלמא: ואינו מקנח בחרס. משום סכנה: מקנח בחרס. שיש מורת כלי עליה: באוגני בלים. שהם מלקיש ואין מקרעין את הבשר: ואינו מקנח בעשבים. שהעשבים לחים ומותכין את הבשר. ורוחיהו מפרשים משום חליאה ואיני יודע מהו דאי בעשבים המוכרין מי איכא מאן דשרי וכמדומה אני דמוקמי לה בחמוכרין ומקנח אהן המיצרין: [מ] ואינו מקנח בצרור. דלאו בר טלטול הוא הלכך מקנח בעשבים כשהן בחמוכר ולא יזיזם ומשום שיעוש בחמוכר לא מיתסר כדאמרי' בעירובין בפרק ג' (דף לד:) דלא אסרו אלא בחלין ובקשים (ג) עוזרלין לפי שהן קשין: שיניו נושרות. שיני הפה מכרכשא[1]: לחין. אין אור שולט בו: רוח רעה. ריח הפה שהזל מרקב בעשיים ויוצא ריח לרך פיו: רוח זוהמא. כל גופו מסריח בזיעה מסרחת שהריח נבלע בבשרו ובאבריו והוה בו לזיעה מזוהמת: ואינו יכול לפנות. שאין הנקב נפתח: יסתלק לצדדין. כשבדק עצמו בזוית זו יסתלק לזוית אחרת ויבדוק: טייעא. ישמעאל: הנכנס לסעודת קבע. וגנאי הוא לו אם יצטרך לעמוד מן הסעודה ולפנות: [ו] פעמים. יממין בין פעם לפעם ויבדוק עצמו: ואמרי לה ד' פעמים שלם ו'. דהכי עדיף טפי שהילוך מרובה מוריד הזבל לנקביו: מתני' בין פצים לחברו. כשמסדרין פלימין ועמודים וקורות ושוטין סומר של קורות על הארץ ויש חלל בין זה לזה סומכן מחחתיו שלא יתנענע: זכר לדבר. דתרם משיב בחחיית אור: לחשוף. לגלות ותכילו חשפי שובל (ישעיה מז) חשפי מים שעל הנחיצה שחצטרכי לעבור הגשמים ושריעת נהרות: מגבא. גומא שמים נקבצין בחוכה: גמ' (ג) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דר' מאיר נפיש. אחקפחא היא כלומר לפי דבריהם גרלה שרבי מאיר מחמיר דאמר לחחות בו אור ולא פי' שיעורא ותכם פורחת חד לחדא גחלת ואילו לקבל רבעית מים נפיש שיעורא וכי מעיינת בקרא לחשוף מים זוטר דמי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה אלא יותר בה אפילו כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכי דרך המקלליס כן: אמר אביי מתני. דקאמר רבי מאיר לחחות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גחלת קטנה אינו ראוי לחחות בה אלא בחרס גדול מפני שהוא כלי גדול ומפני שהוא נכוה: שפיר קאמר ר' יוסי. דמדלייט לה בה ש"מ לחזי: אפילו מידי דלא חשיב. כגון לחשוף מים לא ליתסכח בה ולעולם לא חשיב שיעורא אלא לחחות אור:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. משום דבעי למיתני בהדייהו מניין שמרחילין את המילה[ט] כיל להו להנך דדמיין לה: במשא. אדם הנושאה: תזרם כמו דוה וגו'. בעבודה זרה משמעי: **גמ'** כותלו סמוך לעבודה זרה. שהיה אותו כותל מחילה אף לגיה עבודה זרה: אסור לבנותו. דקמהני לעבודה זרה:

היה

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. פי' בקונטרס דנקט לה הכא משום דבעי למיתני מנין שמרחילין את הקטן ואין נראה דא"כ בהכא הוה ליה להתחיל ועוד דהוה ליה למתניה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה אגב דתנא לעיל בסוף המוציא קראי דאסמכתא גבי תרם נקט נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דמזרם כו' הוא סמוך לההיא קראי דאיתי לעיל לא ימצא במכיתתו תרם וגו':

אסור לבנותו. אפילו למ"ד בפרק קמא דמס' ע"ז (דף יג.) נהנה אסור מהנה מותר ה"מ לגבי מכם שאין נראה כל כך לע"ז כוותתו אלא שנותן כדי שיימיחו לעצור אבל הכא נראה כאילו בונה לה בית ר"י: **כונס** לתוך שלו דא"א. במסכת ע"ז פריך עלה והא אמרת רוחמא לעבודה זרה ומשני לה: אבניו

דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינא אמנייכו ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מכישא דאסיר גינאה: אמר ליה רב הונא לרבה בריה מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב חסדא דמחדדן שמעתיה אמר ליה מאי איזיל לגביה דכי אזילנא לגביה מותיב לי במילי דעלמא א"ל מאן דעייל לבית הכסא לא ליתיב בהדיא ולא ליטרח[ט] טפי דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב דילמא משתמטא שיני דכרכשתא ואתי לידי סכנה א"ל הוא עסיק בחיי דברייתא ואת אמרת במילי דעלמא כ"ש זיל לגביה [א]היו לפניו צרור וחרם רב הונא אמר מקנח בצרור ואין מקנח בחרם ורב חסדא אמר מקנח בחרם ואין מקנח בצרור מיתיבי היו לפניו צרור וחרם מקנח בחרם ואין מקנח בצרור תיובתא דרב הונא [ב]תרגמא רפרם בר פפא קמיה דרב חסדא אליבא דרב הונא באוגני כלים: [ג]היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב המנונא חד אמר מקנח בצרור ואין מקנח בעשבים וחד אמר מקנח בעשבים ואין מקנח בצרור מיתיבי [ב] המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו התחתונות נושרות לא קשיא הא בלחין הא ביבשין הנצרך לפנות ואינו נפנה[ד] רב חסדא ורבינא חד אמר רוח רעה שולטת בו וחד אמר רוח זוהמא שולטת בו תניא כמאן דאמר רוח זוהמא שולטת בו [ג]דתניא הנצרך לנקביו ואוכל דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו וזו היא תחלת רוח זוהמא הוצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמר רב חסדא יעמוד וישב רב חנן מנהרדעא אמר יסתלק לצדדין רב המנונא אמר ימשמש בצרור באותו מקום ורבנן אמרי יסיח דעתו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל שכן דכי מסח דעתיה לא מפני אמר ליה יסיח דעתו מדברים אחרים אמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב עד דשפך כקדרה [ד]ת"ר הנכנס לסעודת קבע יהלך ו' פעמים של ארבע [ארבע[ה]] אמות ואמרי לה ד' פעמים של עשר עשר אמות ונפנה ונכנס וישב במקומו: **מתני'** [ו] חרם כדי ליתן בין פצים לחברו[ז] דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את האור רבי יוסי אומר [ח]כדי לקבל בו רבעית אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר [ט] לא ימצא במכיתתו חרש לחתות אש מיקוד אמר ליה רבי יוסי [י] משם ראיה [יא] ולחשוף מים מגבא (ג): **גמ'** (איבעיא להו שיעורא דרבי מאיר נפיש או שיעורא דרבי יוסי נפיש[יב]) מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דרבי מאיר נפיש דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יוסי נפיש לייט לה במנא זוטרא והדר לייט לה במנא רבה אמר אביי [מתני' נמי[יג]] לחתות אש מיקודה גדולה: רבי יוסי אומר משם ראיה: שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר ורבי מאיר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא מידי דחשיב לאינשי דלא לישתכח ליה אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי לא לישתכח ליה:

הדרן עלך המוציא יין

אמר רבי עקיבא מניין[ד] לעבודה זרה שמטמאה במשא [ב]כנדה שנאמר [ב]תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא: **גמ'** תנן התם [ג]מי שהיה (ד) ביתו סמוך לעבודה זרה ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה

אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה כו'. פי' בקונטרס דנקט לה הכא משום דבעי למיתני מנין שמרחילין את הקטן ואין נראה דא"כ בהכא הוה ליה להתחיל ועוד דהוה ליה למתניה בפרק רבי אליעזר דמילה אלא נראה אגב דתנא לעיל בסוף המוציא קראי דאסמכתא גבי תרם נקט נמי הני קראי דאסמכתא וקרא דמזרם כו' הוא סמוך לההיא קראי דאיתי לעיל לא ימצא במכיתתו תרם וגו':

אסור לבנותו. אפילו למ"ד בפרק קמא דמס' ע"ז (דף יג.) נהנה אסור מהנה מותר ה"מ לגבי מכם שאין נראה כל כך לע"ז כוותתו אלא שנותן כדי שיימיחו לעצור אבל הכא נראה כאילו בונה לה בית ר"י: **כונס** לתוך שלו דא"א. במסכת ע"ז פריך עלה והא אמרת רוחמא לעבודה זרה ומשני לה: אבניו

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [לעיל נב: וש"נ], (ב) תוס' טז:, (ג) לעיל מח. ע"ש, (ד) ברכות כג:, (ה) ב"מ כ: מיה לט:, (ו) [לעיל כט: וש"נ], (ז) ע"ז מז:, (ח) ע"ז מז:, (ט) פו., (י) [וע"ע תוספות ע"ז יג. ד"ה אבל מהכה].

הגהות הב"ח

(א) במשנה תרם כדי וכו' ולמקוה מים מגבא הוא קוף המשנה ואח"כ מתחיל גמרא מסברא שיעורא דר' יוסי נפיס. (ב) רש"י ד"ה ומיט מקנח וכו' ובקנים ועוזרדין ופרישין ב) קשין. ב"כ לשון משנה ברים בלאים וים מעשרות הפרשין והעוזרלין: (ג) ד"ה מסברא שיעורא דר' יוסי: (ד) גמ' מי שהיה כותלו סמוך לע"ז:

הגהות וציונים

(א) [גי' הערוך ליטחר פי' לא יעצים עצמו מאד לצאת] (גלילן): ב) [ברב אלפס איתא הנצרך לחפנות ואכל רב חסדא ורבינא וכו' ע"ש] (גלילן): ג) כ"ה בכת"י וברא"ש: ד) [נותנין חרס בין הנסרים כדי שיכנס בהן הרוח וייבשו מפני שלחין הן. ערוך ערך פצם] (גלילן): ה) רש"ל מ"ז (גלילן): ו) נוסף ע"פ המהרש"ל: ז) [צ"ל מנין עי' תשבי שרש מנין] (גלילן) וכ"ה בתוס' דפר"ר: ח) צ"ל שאינן (כת"י): ט) הד"א (ב"ש וכ"ה בדפו"ר): י) בכת"י דברכשתא: כ) ברש"י דפר"ר "ופירושן" קשין, ולפנינו ע"פ מהרש"ל (דפו"ר) ועיין מהר"ם:

ליקוטי רש"י

דלא מקנח לכו בחספא. אין אתם מקנחין עצמכם בחרס בכח הכשל ואין אתם הורגין כינה במלבושכם. מכישא דאסיר גינאה. שאין מוציאין שום לא כרישין מאגודה שאוגדין מוכלי ילק לאוכלו [חולין קה:]. שיניו התחתונות נושרות. שיני [ספס] ושיני [בית הנקב ש]הכרכשא מתוכת בהן [לעצמות והן] פעין אלמוגי בשר [שם טז:]. רוח זוהמא. כל גופו מזוהם בזיעה תמיד [לעיל מא.]. סותר ישמעאלים [מ"ק כה:]. ערבי [ב"ק נה:]. סותר ערבי [ברכות ו:]. הנכנס לסעודת קבע. וגנאי הוא שיצטרך לנקביו בתוך הסעודה. יהלך עשרה פעמים כו'. וכל פעם ופעם נוטל עצמו ויושב אולי יוכל להפנות שהילוך מוריד הגזלים לנקב [ברכות כג:]. חרם. לענין הוצאת שבת. בדי ליתן בין פצים לחברו. פעמי תלונות שבמותן מרמיקין זה מזה ברוחב הטלן ליכנס הטורה בין כל אחד ואחד ונוטן בחומה לחטה ולמעלה תרם ולמה בין זה לזה ומתרם עב והוי שם כאבן [ב"ב כ:]. פעים כמו פעמי פעמים (קוהלת יח.) ופעמי תלונות (בבא בתרא יב.) הקבוטים בחומה והן של עץ וקולרין אותם לחטה ולמעלה ומשמי רוחות ופעמים שהן קלרין ברוחב ומושיבין שיים זה בלד זה וקרין לרוחבן בשום שלא יפה זה נמוך מזה ולא יהו עקומים וכשאתה אוחז בשאין לי ברוחב שביניהם מתכלין לו מזה מעבו ונותן לתחתיו תרסים [ביצה לט.]. לא ימצא. במכתת שבריו תרם גדול שיפה לאוחז לחחות בו אש מיקוד ונשאוב בו אש מן הסכסך כל שאינה אש נופל בה לשון המייה. ולחשוף מים. לגלות וכן (מגי ג) לחשוף חמשים פורה וכן חשפי שובל (ישעיה מז) לי מים מן שמיך אשפוייהו בלע"ז. מגבא. גוב אלא מים (ישעיה ל. יד). נדה מטמאה במשא. אדם הנושאה לאיתקש לזב והלזה נגדאה וזבב אם ומזו וגו' (ויקרא טו) וזב ממומא מעצא דמטיב (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם וגו' אף הזב בטמאנו אותם [ולקמן ע"ב]. דכתיב וכל הנוגע בכל כלי אשר נגע עליו אלמא מטמיאה לכלי אשר נגע אותם ואע"פ שנגע אפילו הוי עשרה כלים זה על זה מוקן בכלל אשר תגע עליו הן [ע"ז מז: ועי"ש בב"ז]. כמו דוה. יהיו אותו' בעיניך כנדה [ישעיה שם, כב]. אף עבודה זרה מטמאה במשא. מיהו ההיא דעומאה דרבנן היא כדאמרינן בפרק ר"ע (שבת פג:) וקרא אסמכתא בעלמא הוא [חולין קכח]. מי שהיה [כותלו] סמוך לעבודה זרה. שהיה אחד מכותלי עבודת כוכבים והמיה עצמו נעבד. אסור לבנותו. שנעבד כותל לעבודת כוכבים. כונס. לתוך קרקעו ד' אמות [ע"ז שם.].

עין משפט נר מצוה

לו א ב מי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ה טוש"ע סו"ס שיכ סעיף ה: [לו] [ב] טוש"ע סו"ס שיכ סעיף ה: סימן ג' סעיף יא: לח ג מי' פ"ד מהלכות דעות הלכה ב: לט ד מי' פ"מ מהל' שבת הלכה יא: מ ה מי' פ"מ מהלכות ע"ז הלכה ה טוש"ע יו"ד סימן קמג סעיף ג:

רבינו חננאל

יתדות חייב משום תולש. כי כשזורעין אותו עושין לו מקום כמו כן או כמו שולייים שיושב עליו שיעור שיניח ע"ג קרקע ואפשר שהוא משורש שם ומתחבר לקרקע. וכיון שמניחו ע"ג יתדות הרי הוא מעבירו ממקו' שמתחבר ומתחייב משום תולש. **אבל אם זרעו** מעיקרא להניחו ע"ג יתדות בזמן שמניחו על גבי קרקע הרי הכינו במקום שמתחבר לקרקע ונמצא חייב משום נוטע. **ולענין חרס.** מיסברא שיעורא ר' יהודה [זוטר] ור"מ נפיש מניה אבל מן יוסי נפיש מניה אבל מן קראי שיעורא דר"מ נפיש דאי ס"ד שיעורא דר' יוסי נפיש דההוא כדי לקבל רביעית לייט להו תחלה שלא ימצא דבר קטן שהוא כדי לחחות אש מיקוד והדר לייט שלא ימצא דבר גדול כדי לקבל רביעית. **ומקשינן** היכי אמרת דמקרא דשיעורא דר"מ נפיש מדר' יוסי והלא דבר ידוע שיש לחחות אש בחרס קטנה שאין בה כדי לקבל רביעית. **ופרקיה אביי** להאי קושיא לא תימא לחחות אש כדי להדליק ממנה במקום אחר אלא לחחות אש מיקידה גדולה כדי להתחמם כנגדה. **ומקשי'** אי מחשב (קא' השבת) [ולענין שבת מאי דחשיב] מקראי ושיעורא דר' מאיר נפיש שפיר קאמר ליה ר' יוסי משם ראיה. דהא חשיב חרס לחשוף מים. **ומפרקינן** לדר"מ דאמר ולחשוף מים לא חשיבותא היא ולא חשיב אלא לחחות אש ולא מיבעיא קאמר דלא מיבעיא מידי דחשיב דלא שבקינא אלא מאי דלא חשיב נמי לא שבקינא ולעולם שיעור הוצאה מאי דחשיב הוא:

סליק פרק שמיני

פרק ט אמר ר' עקיבא מניין לע"ז שהיא מטמאה במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה. אגב דתניא אסמכתא מן קראי בסוף המוציא יין לענין שיעור חרס אדבר נמי (הנשאה) [הני משניות]. אסמכתא

תורה אור השלם

א) וְשָׁבְרָה כְּשֶׁבֶר נֶבֶל יוֹצְרִים כְּתוּת לֹא יֶחֱמֹל וְלֹא יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ חָרֶשׁ לַחֲתוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד וְלַחְשׂוֹף מָיִם מִגֻּבָא: [ישעיה ל, יד]

ב) וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְסִילֵי כַסְפָּךְ וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכַת זְהָבֶךָ תְּזָרֵם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹאמַר לוֹ: [ישעיה ל, כב]

אבנין ועציו ועפריו מטמאים כשרץ. ופי׳ למ״ד בפ״ג דמסכת ע״ז (דף מז:) ע״ז שנתבערה מאליה מותרת הא מוקי לה בירושלמי[ב] כגון שהשתמש לכל אדם ואדם ולכל עץ ועץ ולכל עפר ועפר דהוי ע״ז שלימה[ג]: **אמר** רבה במשא כ״ע לא פליגי דמטמאה דהא איתקש לנדה. קשה לר״ת מ״ט דרבנן מי אית להו הא דאמר בסוף שמעתין (דף פג:) טומאה דע״ז דרבנן היא ולקולא מקשינן א״כ אמאי מטמאה במשא נימא דהיקישא דנדה לאיברים והיקישא דשרץ הלא מטמאה במשא ואי סברי רבנן לגומרא מקשינן אימא אהני היקישא דנדה לטמאי בגדים מסמא ודשרץ לטמאי בגדעדשה ולר׳ עקיבא נמי אי לגומרא מקיש אמאי אינטריך למימר דהיקישא דשרץ למשמשיה אימא לטמאי בגדעדשה ואי לקולא מקיש לא תטמא אפילו לאיברים והיקישא דנדה דאיתא לאיברים והיקישא דשרץ הלא מטמא במשא וכן לר׳ אלעזר אליבא דר׳ עקיבא ונראה לר״ת[ד] דגרסי׳ לעיל בספרים אמר רבה מזרס דאמר קרא[ה] נגריהנו מיך כזר לא תאמר לו הכנס אל תאמר לו פירוש כיון דכתיב כבר בריאה וטמאתם את לפוי פסילי כספך וגו׳ ל״ל תו למימר מזרס כמו דוה אלא לומר שמאד יש להרחיק ואתא למימר אע״ג דשאר קרצי נדרשות לקולא משום דטומאת ע״ז דרבנן[ו] מנדה ילפינן לגומרא מש״ה קאמר רבה לכ״ע טומאת במשא דאית להו דרשא דמזרס ולרבנן נמי הוית טומאת באבן מסמא כנדה אי לאו דממעטינן מדאיתקש לשרץ.

באבן מסמא. פי׳ בקונטרס אבן מונחת על גבי יתידות ונדה יושבת עליה וכלים תחת האבן וטמא מכל אשר יוכל מאכל אשר יהיה תחתיו ונפקא מינה דלא טמטמא באבן ממש: אף ע״ז אינה לאברים. כגון ע״ז של חוליות אבר[ז] אבר ממנה אינו מטמא כלל משום ע״ז: דבעי רב חמא. לקמן (דף פג:): אליבא דרבי עקיבא בעי לה. לאקשה לנדה (למשא[ח]) מי אמרינן להא נמי אתקש לא דילמא לגומרא מקשינן לקולא לא מקשינן: דלא מטמאה. דהא אתקש לשרץ וכשרץ[ט] כתיב מגע ולא כתיב משא: למשמשיה. תירוצא היא: ורבי

מטמא מטמא במשא ונגעו בו מנין לעשרה מושבות זה על גבי אבן ת״ל והיושב וכיוצא בו אמרו בנדה ובתרומה יכול היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה כו׳ ומנין לי׳ מושבות זה על גבי אבן ת״ל וכל המשכב. **ובמסכת נדה** בפרק דם הנדה (דף נה) אמרו מה היא מטמאה באבן ממסא אף דמה נמי מטמא באבן ממסא אמר קרא (ויקרא טו) אתם אתם מיעוטא הוא. **ובתוספות** תוספתא טהרות אמרו זוב הזב ורוקן ושכבת זרעו ומימי רגליו ודבעיות מן המת דם נדה כיוצא במרכב חומר במרכב מבהן וחומר בהן במרכבה שהן שוה מגען למשאן לטמא אדם ולטמא בגדים מה שאין במרכב חומר במרכב שהמרכב תחת אבן ממסא מה שאין כן בהן ובמשנה נמי בתחילת הסדר יש כזה הענין. **ובפרק חינוקת** (דף סט) שנינו הזב והנדה והזובה והיולדת והמצורע שמתו מטאין במשא עד שימוק הבשר ובתלמוד אמרו מאי במשא ממש אטו כל מת מי לא מטמא במשא אלא מה במשא באבן ממסא דכתיב (ויקרא ו) והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא מה שרץ לא מטמא באבן ממסא אף ע״ז לא מטמא באבן ממסא. ודע שהשרץ הזכיר בו הכתוב נגיעה כדכתיב (ויקרא יא) ונוגע בנבלתם ומפרשי׳ ליה רבנן במגע הן מטמאין ואינן מטמאין במשא והואיל ואינו מטמא אלא בנגיעה בלבד כמו כן אינו מטמא על גבי אבן ממסא שהרי לא נגע:

חשק שלמה

על ר״ח ורש״ג

ט) עיין ערוך ערך אבן ממסא:

עין משפט

נר מצוה

ב א מי׳ פ״ם מהלכות מעכבי ומשכב הל״ד:
ג ב מי׳ פ״ו מהלכות אבלות אבות הטומאות הלכה ג:
ד ג שם הלכה ב:

רבינו חננאל

ראשונה אליבא דר״ע ושאורא כולהו לדברי הכל. **ובהא** איפליגו רבה ור׳ אלעזר אליבא דר״ע ורבנן. **רבה סבר** דלרבנן לא מטמיא ע״ז באבן ממסא. **ופי׳ אבן ממסא.** כגון ט) אבן (שומא) [שומה] על מושב ועל האבן ע״ז ונישלה ע״ז ונישלה האבן ובא אדם רישב על אותו מושב והאי היא דכתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו חזב ותני עלה אפי׳ ישב על עשרה מצעות זה ע״ג זה אפילו ע״ג אבן ממסא דאע״ג דהא בזב אמורה נדה נמי ומושב נדה מטמא באבן ממסא דאמר רבה דסבר ר׳ עקיבא ע״ז בנדה. אבל לענין משא סבר רבה דאפילו רבנן מודו שהיא מטמאה במשא. ור׳ אלעזר סבר **באבן ממסא** כולי עלמא לא פליגי שאין ע״ז מטמא ובמשא הוא

רב נסים גאון

פ״ט כי פליגי באבן ממסא כו׳.

ט) עיקר דילה בתורת כהנים והיושב על הכלי אשר ישב עליו חזב אין לי אלא בזמן שהוא ישב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על גבי אבן ת״ל והיושב וכיוצא בו אמרו בנדה ובתרומה יכול היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה כו׳ ומנין לי׳ מושבות זה על גבי אבן ת״ל וכל המשכב. **ובמסכת נדה** בפרק דם הנדה (דף נה) אמרו מה היא מטמאה באבן ממסא אף דמה נמי מטמא באבן ממסא אמר קרא (ויקרא טו) אתם אתם מיעוטא הוא. **ובתוספתא** טהרות אמרו זוב הזב ורוקן ושכבת זרעו ומימי רגליו ודבעיות מן המת דם נדה כיוצא במרכב חומר במרכב מבהן וחומר בהן במרכבה שהן שוה מגען למשאן לטמא אדם ולטמא בגדים מה שאין במרכב חומר במרכב שהמרכב תחת אבן ממסא מה שאין כן בהן ובמשנה נמי בתחילת הסדר יש כזה הענין. **ובפרק חינוקת** (דף סט) שנינו הזב והנדה והזובה והיולדת והמצורע שמתו מטאין במשא עד שימוק הבשר ובתלמוד אמרו מאי במשא ממש אטו כל מת מי לא מטמא במשא אלא מה במשא באבן ממסא דכתיב (ויקרא ו) והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא מה שרץ לא מטמא באבן ממסא אף ע״ז לא מטמא באבן ממסא. ודע שהשרץ הזכיר בו הכתוב נגיעה כדכתיב (ויקרא יא) ונוגע בנבלתם ומפרשי׳ ליה רבנן במגע הן מטמאין ואינן מטמאין במשא והואיל ואינו מטמא אלא בנגיעה בלבד כמו כן אינו מטמא על גבי אבן ממסא שהרי לא נגע:

מסורת הש״ס

עם הוספות

ט) ב״ק כד., כ) עיין תו״כ זבים פ״ד ה״ד, ג) נדה סט:, ד) ויקרא טו ד, ה) ע״ז פ״ג ה״ו (כב:), ו) [וע״ע תוס׳ ע״ז מז: ד״ה אמיתי], ז) ספר הישר סי׳ רס, ח) מצורע פרשת זבים סופ״ז, ט) שם רפ״ד, י) ב״ק פ״ו ה״א, כ) לקמן פד., ל) עיין תוס׳ עירובין כו. ד״ה כל שהזב, מ) ע״ז דף נא:, נ) לקמן פג: עי״ש, ס) סנהדרין מז ע״ב.

תורה אור השלם

א) וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: [דברים ז, כו]

ב) וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי כַּסְפֵּי פְסִילֵי כַסְפֶּךָ וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכַת זְהָבֶךָ תִּזְרֶם כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹּאמַר לוֹ: [ישעיה ל, כב]

הגהות וציונים

ה) כת״י במשא ורבנן נבריהנו מיגיה כזר שנאמר תזרם כמו דוה צא (ובאמת נוסח הדפוס קשה מעט להולמו, עיין בכור שור ועיין תוס׳, דק״ס):
ו) ורבי אלעזר (דפו״י): ז) דלא מטמאה דהא איתקש לשרץ כי פליגי כצ״ל רש״ל ועי׳ רש״י ותוספות ד״ה ור״א (גליון): ל) לשון שיקוץ כשרץ (כת״י):
ח) יש להוסיף דכתיב (באה״מ): ט) צ״ל אבן המונחת על גבי יתידות ונדה יושבת עליה וכלים תחת האבן וטמא מכל אשר יהיה וגו׳ והשאר נמחק (מהרש״ל וכ״ה בתוס׳ לשון רש״י): י) כת״י נפרד אבר ממנה בדפו״י איתא ע״ז של חוליות אבר ממנה ונראה שכא״ל: כ) [צ״ל לאבן ממסא] (גליון) וכ״ה במהרש״ל:
מ) בכת״י בשרין, ונראה דהוא דיבור חדש:
נ) צ״ל דאינה ממטא לאברים (מהר״ם):
ס) דאמר קרא ל״ל נגריהנו כצ״ל רש״ל ומ״כ דלפני תוס׳ לא היה כתוב האי מימרא דרבה ולכך לא מרשי׳ תוס׳ לעיל ואמר רבה (גליון):
ע) יש להוסיף למשא מנדה (בארות המים):
פ) היינו אבן גדולה שצריכה שימה והשתא אתי שפיר הא דמייתי בפרק בתרא דנדה והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא שצריכה שימה ואתויי אך קשה כצ״ל רש״ל (גליון), בשינוי קל ע״פ מהרש״ל): צ) ע״פ מהרש״ל ומהר״ם:
ק) צ״ל במת (מהרש״ל (דפו״ר), מהר״ם):

ליקוטי רש״י

היה שלו ושל ע״ז. שמקום עומד הטומאה אליו שלו [ע״ז מז.]. נידון מחצה על מחצה. אומר מלן של עבודת כוכבים אינו עולה לו בכמיסת ד׳ אמות אבל מלקו עולה לו שאם היה עניו שתי אמות מונה האמה שלו וכותם עוד ג׳ אמות לתוך שלו. אבנין ועציו ועפריו. של אותו מוחל מטמאין כשרץ אפילו מלקו לפי שאין בריה. כשרץ.

שרץ אין מטמא במגע. שקץ. לשון שרץ. נדה מטמאה במשא. דכתיב וכל הנוגע בכל כלי אשר תחת עליו אלמא מטמיה לכלי אשר נשא אותה ואע״פ שלא נגעו שאפילו היו עשרה כלים זה על זה טולן בכולן אשר תחת עליו הן [שם: רע״ש בהגהות הב״ח]. אבן ממסא. אבן כגדה הנשאה לשתות ואינה מעלגלת [נדה סט:]. אבן שומת ולשנה דקדק נקט דכתיב דכתיב ושומת על פום גובא (בבלאל ו) כתיב [נדיר נג.]. מה נדה מטמאה באבן ממסא. מעת נדה מטור לעמה [ב]אבן ממסא אבן גדולה המוקמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שנתחת האבן כדאמרת בתורת הכהנים. אף ע״ז לא מטמאה באבן ממסא. לאין מעמו אלא כדבר הרואה ליעשה אבל [אבן] גדולה אינה מטלגלת להיות הטומאה ניתנת עליה וגמי זב הוא דלכמיה קרא [נדה נה.]. אין זה משא הוחל ואינה רואה להטלגל עמו [שם סט:]. ישנה לאברין. כגון של חוליות ישנה לטומאתה אבר אבר או לא [ולקמן פג:].

פב: אבנין ועציו ועפריו מטמאים כשרץ. ופי׳ למ״ד בפ״ג דמסכת ע״ז (דף מז:) ע״ז שנתבערה מאליה מותרת הא מוקי לה בירושלמי[ב] כגון שהשתמש לכל אדם ואדם ולכל עץ ועץ ולכל עפר ועפר דהוי ע״ז שלימה[ג]: **אמר** רבה במשא כ״ע לא פליגי דמטמאה דהא איתקש לנדה. קשה לר״ת מ״ט דרבנן מי אית להו הא דאמר בסוף שמעתין (דף פג:) טומאה דע״ז דרבנן היא ולקולא מקשינן א״כ אמאי מטמאה במשא נימא דהיקישא דנדה לאיברים והיקישא דשרץ הלא מטמאה במשא ואי סברי רבנן לגומרא מקשינן אימא אהני היקישא דנדה לטמאי בגדעדשה ולר׳ עקיבא נמי אי לגומרא מקיש אמאי אינטריך למימר דהיקישא דשרץ למשמשיה אימא לטמאי בגדעדשה ואי לקולא מקיש לא תטמא אפילו לאיברים והיקישא דנדה דאיתא לאיברים והיקישא דשרץ הלא מטמא במשא וכן לר׳ אלעזר אליבא דר׳ עקיבא ונראה לר״ת[ד] דגרסי׳ לעיל בספרים אמר רבה מזרס דאמר קרא[ה] נגריהנו מיך כזר לא תאמר לו הכנס אל תאמר לו פירוש כיון דכתיב כבר בריאה וטמאתם את לפוי פסילי כספך וגו׳ ל״ל תו למימר מזרס כמו דוה אלא לומר שמאד יש להרחיק ואתא למימר אע״ג דשאר קרצי נדרשות לקולא משום דטומאת ע״ז דרבנן[ו] מנדה ילפינן לגומרא מש״ה קאמר רבה לכ״ע טומאת במשא דאית להו דרשא דמזרס ולרבנן נמי הוית טומאת באבן ממסא כנדה אי לאו דממעטינן מדאיתקש לשרץ.

באבן ממסא. פי׳ בקונטרס אבן מונחת על גבי יתידות ונדה יושבת עליה וכלים תחת האבן וטמא מכל אשר יהיה תחתיו וקשה דבמ״כ[מ] מפיק אבן ממטמא מוכל המשכב וקרא דכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן בפרק בנות כותים (נדה נ:) לעניונו של זב ובמ״כ[נ] מוקי לה במרכב ועוד דאי מוכל אשר יהיה תחתיו נפקא א״כ אפי׳ כלים שאין לאוי למשכב ומושב ובמ״כ[ס] מוכח בהדיא דכלים שאין ראויין למשכב ומושב אין להם אפי׳ טומאה קלה ועוד אמאי נקט אבן אפי׳ דף ע״ג יתידות נמי ומפרש ר״ת לאבן ממטמא היינו אבן גדולה שהיא כמדה ואין הכלים מרגישים כובד הזב והנדה ממתת כובד האבן וממטמא היינו[ע] מש״ה גדולה שצריכה שימה כדכתיב והיתית אבן חדא ושומת על פום גובא[פ] אך קשה דבמ״כ מרבה אבן ממטמא מוכל המשכב משמע דמרבה מטעם המשכב ומושב וכלל הש״ס משמע דהוי מטעם משא דבמתני׳ קרי ליה משא ובפ׳ בתרא דנדה (דף סט:) תנן הזב והזבה מטמאין במשא ומפרש בגמרא מאי משא אבן ממטמא ובגרים דם הנדה [נדה נה.] ממעט מדוה מאבן ממטמא מוהשוטפת לאוים[ק] תניא אין טומאה לכלי חרס אלא מאזיל ובהיסט הזב ע״ג אבן ממטמא והיסט [היינו[ר]] משא כדאמר בהעור והרוטב (חולין דף קכד:) אטו נושא לאו היסט הוא משמע ע״ג אבן ממטמא שהכלים ע״ג האבן אלא שאין בכלל למשכב ומושב ועוד דמדרס כלי חרס טהורה[ש] וא״ל דהא דמרבה במ״כ אבן ממטמא מטעם משכב ומושב היינו כשהזב ע״ג האבן והכלים תחתיה אבל כשיד הטהור אז רגלו תחת האבן הוי מטעם משא שהטהור נושא את הטמא אז כשאנצעו של זב תחת האבן והכלים עליה טמא ממטעם היסט להיינו משא הזב והיינו היסט הזב ע״ג אבן ממטמא דתוספתא וא״ת בגרים דם הנדה (נדה דף נד:) דממעטינן לא יתכן ממשכב ומושב מהיא יושבת מדוה ממשכב ומושב היכי סלקא דעתך תו למימר דמטמא באבן ממטמא ואור״י דאבן ממטמא ופקא לה משום דרשא דנדה דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין להכי אינטריך התם למעוטי מדוה אף מאבן ממטמא שהיא טומאה קלה[ת]: **ורבנן** סברי בשרץ בו. וא״ת אמאי אינטריך שרץ למעוטי אבן ממטמא תיפוק ליה מדאיתקש למת (נקמן דף פג:) וי״ל דכיון דגלי לן קרא דנכריהנו מיך כזר דאית לן לאקשויי לנדה לחומרא לא הוה ממעטי ממת אבן ממטמא בע״ז כיון דאינטריך היקישא דמת לגיעור כזית מ״ע לכדאמר בפרק גמר הדין (סנהדרין דף מז:) מה ע״ז במחובר לא מיתסרא אף קבר במחובר לא מיתסר: **ולרבי** עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרץ בו. תימה לר״י מאי קמיבעיא ליה הא אינטריך לאפוקי שלא יטמא באהל המת[ב] דמנדה דילמא לא ילפינן שום קולא דהא בעי רב חמא בר גוריא בסמוך אי ישנה לאברים ומע״ג דנדה אינה לאברים ומע״ג דהיקישא דנדה לחומרא קולא נמי אית לן למילף והא דמסקת ליה לענין אברים משום דלא דמי לאברי נדה אין אדם יכול להחזירם ואברי ע״ז מיהא אומן יכול להחזירם מ״ג הא דקאמר למאי הלכתא וכן הא דקא משמע לן בחבן ממטמא דאי לאו דאיתקש לשרץ הוו מטמי כע״ז בחבן ממטמא ותימה לרבנן דהיקישא דשרץ לא אתא למשמשיה מנלן דמשמשין לא מטמו במגע כמו ע״ז עצמה דלקמן קאמר רב אשי אליבא דרבה משמשין בין הן שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותן טהורין ונראה לר״י דאי לאו דאיתקש משמשין לשרץ לא הוה מטמינן להו כלל ורבנן דמטמו למשמשיה מדכתיב שקץ תשקצנו כי תרס הוא משמע כל דבר שהוא תרס פירוש שאסור בהנאה הוי כשרץ ומשמשין אסור בהנאה[מ] ומה לא יתיאשו פי׳ הקונטרס דמכי תרס הוא לא משמע למעוטי משמשין דלא מטמו במגע דאין שום יתור לכך אבל הא דמשמשיה מע״מ משמע שפיר: **ולוקשה** רחמנא לנבלה. אמאי דהוקשה למת[נ] ליכא למיפרך דלוקש לנבלה דהא אינטריך למת לכדדרשינן בגמרא הדין[ס] ובקונט׳ פי׳ דהכי פריך ולוקשה לנבלה משום דאז לא הוה צריך לאקושה לשרץ: **ורבי** אלעזר אמר בו. פי׳ רבינו שמואל דבמלתיה דר׳ אלעזר ל״ג ור״ע למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה דהא אינטריך למעוטה מאבן ממטמא דכתיב דכ״ע לא פליגי דלא מטמא מאבן ממטמא דהא איתקש לשרץ ויש ספרים דל״ג דהא איתקש לשרץ ולפי זה מצינן למימר דטעמא דר׳ אלעזר דכ״ע לא פליגי דלא מטמא מאבן ממטמא לאו משום דאיתקש לשרץ אלא בלא שום יתור לא מתמרינן כולי האי לטמאות באבן ממטמא ולפי זה גרסי׳ שפיר ור״ע למאי הלכתא בו׳ והא דפריך בתר הכי ולוקשה רחמנא לנבלה לא פריך לוקשה לנבלה ומו לא צריך לאקושה לשרץ דהשתא נמי לא צריך לאקושי משום הכי לשרץ אלא הכי פריך דהוה ליה טפי לאקושה לנבלה דדמיא ממש לנבלה אבל לנדה לא דמיא לנדה מטמאה באבן ממטמא משא״כ בע״ז: ורבי אלעזר אמר בו. דכתיב וכל הנוגע בכל כלי אשר תחת עליו אלמא מטמיה לכלי אשר נשא אותה ואע״פ שלא נגעו שאפילו היו עשרה כלים זה על זה טולן בכולן אשר תחת עליו הן [שם: רע״ש בהגהות הב״ח]. אבן ממטמא. אבן כגדה הנשאה לשתות ואינה מעלגלת [נדה סט:]. אבן שומת ולשנה דקדק נקט דכתיב דכתיב ושומת על פום גובא (בבלאל ו) כתיב [נדיר נג.]. מה נדה מטמאה באבן ממטמא. מעת נדה מטור לעמה [ב]אבן ממטמא אבן גדולה המוקמה על הכלים ונדה נשאת עליה מטמאה בגדים שנתחת האבן כדאמרת בתורת הכהנים. אף ע״ז לא מטמאה באבן ממטמא. לאין מעמו אלא כדבר הרואה ליעשה אבל [אבן] גדולה אינה מטלגלת להיות הטומאה ניתנת עליה וגמי זב הוא דלכמיה קרא [נדה נה.]. אין זה משא הוחל ואינה רואה להטלגל עמו [שם סט:]. ישנה לאברין. כגון של חוליות ישנה לטומאתה אבר אבר או לא [ולקמן פג:].

ור' עקיבא למאי הלכתא איתקש לנדה למשא. למולה לוקשה לנגלה: ברבה מתני לה. דלמר לעיל דר"ע לאחן מסמא נמי לקשה לנדה ולא מני לאחן לקושה לנגלה: ובעי לה אליבא דר' עקיבא. מי מקים נמי לענין נדה דלאינה לאחריס לו לא: ניחא. דקתני לרבנן כשרן אלמא לא מטמיא במשא: ממתני'. דמסכת ע"ז[7] אמנו ועליו כו': ה"ג נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה כו'. ול"ג מגע[8] נכרי ונכרית שנזרו מכמיס עליהן טומאת זכין: הן ולא היסטן. קס"ל היסטן משמע שהוסטו דהיינו משא ולא כשאר היסיטות שבתש"ס דמשמעו שהטמאת הסיט אחריס: בשלמא לר"א ניחא. דקתני ולא היסטן דמשמע דלא מטמא[7] במשא. ולקמיה פריך מאי הן לי הן טומאין קאמר פסיטא השתא היסטן טומאה הס מיצעיא הכי איצטי ליה לאתני מגע ולא היסטן: לכל דבריהם (לא). אלמא מטמאו במשא דאי לא לא מטמאו אלא במגע מאי כזכין לימא כטומאי מתים: אלא. הא משכחת היא ובעי לתרוצי ורבה מתרץ לטעמיה ורבי אלעזר לטעמיה: ואבן מסמא שלהן גרסי' גבי נכרי ונכרית בין בתרתא דרבה בין בדר' אלעזר והכי אמרינן בפרק בתרא דמסכת נדה (דף סט:) נכרי ונכרית מטומאין באחן מסמא: ר' אלעזר מתרץ לטעמיה כו' ע"ז היא ולא היסטה. ולא משאה שאינה מטמאה במשא: מתקיף לה רב אשי מאי הן. אי רבה ורבי אלעזר היסטן דבריתא לשון משא משמע להו שהסיטו[9] אחרים דהיינו משא מאי הן והיסטן הן ולא היסטן דקתני בין לר' עקיבא בין לרבנן אי לממרא דהן עצמן טומאים פשיטא דאי טהורים הס היסטן מגע להו הכי איצטי ליפלוגי ע"ז אין היסטה טמא ר' עקיבא אומר רב היסטה טמא: אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו אחרים. והיינו היסטן דקתני דה כלל היסטן שבמשנה: בין אחרים שהסיטו אותן. דהיינו משא וזהו הן דקתני בברייתא והכי משמע הן והיסטן דלישנא דבריתא משא שהזכירו תכמים בנכרי ונכרית בין הן שהוסטו על ידי אדם בין היסטן כלומר מה שהסיטו הן טומאין דמורת זכין עליהם דזב שהוסט ע"י אדם אי הסיט את האדם ואת כל דבר טומאתו דתנן (זבים פ"ה משנה ג) כל המשא על גבי זב טמא והיינו היסט וילפינן לה במסכת נדה (ד' לג.) מוכל המוגע בכל אשר יהיה דלמיתקש לשרץ להכי אלא טומאה לא בהיסט ולא באחן מסמא ומאליצא דרבה קמתרץ לה רב אשי: אחרים שהסיטוה טמאים. דהיינו משא ומולו רבנן דטומאה במשא דלמיתקש לנדה: רבי עקיבא אומר. ע"ז נמי בנכרי ונכרית בין שהוסטה הי"ה לאחן מסמא דלמיתקש לנדה והכי תני רב אשי לברייתא אליצא דרבה נכרי ונכרית הן המשא שלהן והיסטן ע"ז היא המשא שלה ולא היסטה משמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז הן והיסטן משמשיה לא הן ולא היסטן וממילא לר' אלעזר מתרץ לה רב אשי הכי נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז ומשמשיה לא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר נכרי ונכרית הן והיסטן ע"ז היא ולא היסטה דבמשא מטמיא ולא באחן מסמא דהוא דומיא דהיסטו משמשין לא הן ולא היסטן כך נראה לי סוגיא זו. ולא פירשו רבותינו כן והס פירשו מאי הן לתתקפתא דרב אשי אדרבי עקיבא קאי ולא קשיא ליה אלא דתני לה בלשון רבים והכי קשיא ליה כיון דר"ע אע"ג לחולה קאי אמאי תנא הן והיסטן היא והיסטה איצטי ליה למיתני. ולא נהירא לי דקשיא לי טובא גבוה מדא ולא אתקפתא היא לכיון דאמרן דמתני' מתקברתא היא ואוקופי מוסקינן עלה אפיר מיתני בה [הן[7]] לר"ע בין לרבה דקאמר ר"ע אמולהו קאי וקאמר הן והיסטן[7] ולר' אלעזר נמי קאי אמולהו דהכי קאמר ר' עקיבא ע"ז לענין היסטן דהיינו משא בנכרי ונכרית וכולן הן והיסטן והכי קתני רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית ע"ז הן והיסטן להוסטו אלא בתרלתא דרב אשי ומאי דומקיה לפלוגי בהו אי לאו דהן דבריתא משמע ליה שהוסטו והיסטן משמע ליה שהוסטו ועוד דסוף סוף בתירולא דרב אשי לא מיתרלה אתקפתיה לאי הן משום מגע[8] משמשיה קאמר [לא[8]] הן ולא היסטן הוא ואילו רבי עקיבא הן והיסטן קאמר ואי אנכרי ונכרית הכא[7] נמי ה"מ לתרוצי כלישנא[8] קמא ומאי אתקפתיה: הכי משכחת לה. שהמפך ימינו אדם או מפך אחר: ברע הזב טמאין. שהרי הסיטן זב והיסטן של זב כי האי גוונא כתיב בין בכלים בין באוכלין ומשקין בכלים כתיב וכלי חרס אשר יגע בו הזב ותניא בת"כ[10] יכול יטמאו מאמוריו נאמר כאן בו ונאמר להלן אשר תגעל בו מה להלן מאמוריו אף כאן מאמוריו ת"ל למכתבי הכא אלא להביא מגעו שהוא כטולו ואפי' מאמוריו ואיזהו זה היסטו ומגעי אדם נמי[8] וכל אשר יגע בו הזב[9] ואי משום מגע הא כתיב הזב אלא להביא מגעו שהוא כטולו ואפי' מאמוריו[8] ואיזה זה היסטו[10] ומגעי אוכלין ומשקין מגע[7] וכל כלי עץ יטמאו במים אמר ר' שמעון ומה בא זה ללמוד שיטמא הזב כלי שטף במגע והלא כבר נאמר הטוגע בבשר הזב יכבס בגדיו אם הטוגע בו יכבס בגדיו שהן כלי שטף במגע הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע אלא למה נאמר וכל כלי עץ וגו' להביא אוכלין ומשקין ואוכלים[8] הטמאין ע"ג הזב דבסיפיה דקרא דאשר יגע בו הזב כתיב דאוקמינן דמשמעי בהיסטו והיינו דתנן[10] כל המישא על גבי הזב טומאין כרעו

מיתיבי ע"ז בשרץ ומשמשיה בשרץ. °מבריתא אליס ליה למיפרן ממתני' משום דקתני בה משמשיה משמע דע"ז דומיא דמשמשיה דלא מטמו במשא: ומשמשיה בין הן שהסיטו בו. בשנויא קמא לא מדכר משמשיה משום דהוי בכלל הן ולא היסטן דבריתא אבל רב אשי הוצרך לפרש דמשמשיה לא הן ולא היסטן ולא[8] הוי בכלל הא דקתני בבריתא הן ולא היסטן:

ורבי עקיבא. הכא פוס"ת לא גרים משמשיה במילתיה דר"ע דלא פליג במשמשיה לרבנן: הזב בכף מאזנים כו'. במס' זבים (פ"ד משנה ה) גרסינן הזב בכף מאזניים ומשכב ומושב בכף שנייה כרע הזב טהורין פי' ממדרס ומ"מ טמאין כדין היסט הזב כרעו הן טמאים פי' ממדרס[9] כיון שהזב למעלה הרי נשען עליהן וגירסת הקונטרס מיושב יותר אך לא נמצא כן אם לא בבריתא היא בשום מקום: ע"ז

באבן מסמא מיתיבי נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן ולא היסטן רבי עקיבא אומר הן והיסטן בשלמא לרבי אלעזר ניחא אלא לרבה קשיא אמר לך רבה וליטעמיך נכרי ונכרית נמי הן ולא היסטן [6] והתניא [8] דבר אל בני ישראל וגו' בני ישראל מטמאין בזיבה [9] ואין נכרים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן אלא רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה רבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ואבן מסמא שלה ורבי אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא ולא היסטה ורבי עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה מתקיף לה רב אשי מאי הן אלא אמר רב אשי הכי קאמר נכרי ונכרית בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים ע"ז שהסיטה אחרים טהורין אחרים שהסיטו אותה טמאים משמשיה בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורים רבי עקיבא אומר נכרי ונכרית וע"ז בין הן שהסיטו את אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טמאים משמשיה בין הן שהסיטו אחרים ובין אחרים שהסיטו אותן טהורין ע"ז בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה אלא היא שהסיטה את אחרים היכי משכחת לה אמר רמי בריה דרב ייבא כדתנן[9] [10] הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שנייה כרע הזב טמאין כרעו

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) נדה לד., ב) [עי' מוס' ב"ב כ. ד"ה וכנרי], ג) זבים פ"ד מ"ו ע"ש, ד) מז., ה) זבים פרשתא ג ה"א-ב, ו) ויקרא יא לב, ז) ויקרא טו יא, ח) שם פסוק ז, ט) נדה מג., י) תו"כ זבים פרשתא ג ה"ג, כ) זבים פ"ה מ"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לכל דבריהם. נ"ב ע"ל דף פד ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' אמר לך רבה מי אלימא ממתני'. לעיל ד' יב ע"א. עיתוס' דף סט ע"ב: תוס' ד"ה מיתיבי וכו' מברייתא אלים ליה. עי' לעיל דף יב ע"א תוס' ד"ה מי אלימא:

תורה אור השלם

א) דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא:

[ויקרא טו, ב]

ליקוטי רש"י

גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהן. משום שלא יסח מיעוט ישראל רגיל אצלו במשכב זכור [נדה לד.]. ומפילו אינו זב [לעיל יז:]. אפי' לא נאמר גזרו עליו לטיות כזב [ע"ז לו:].

הגהות וציונים

(א) כת"י אבניו עציו ועפריו (וכן הסדר ברש"י ולעיל פ"ב ע"ב): ב) [לפמ"ש תוס' ד"ה הזב כו' אם לא שבריית' היא כו' צ"ל בדתניא] (גליון) ועיין רמב"ן: ג) דפו"י ול"ג מגע נכרי מגע ע"ז: נכרי ונכרית. שגזרו וכו' (והוא פירוש רש"י אנכרי ונכרית): ד) נדצ"ל דלא מטמאו (בארות המים, דפו"ר מטמיא): ה) צ"ל שהסיטום (רש"ש, דפו"ר שהסיטו"): ו) כ"ה במהר"ם וכ"ה בכת"י: ז) הן והיסטן ואבן מסמא שלהן כצ"ל (גליון) כ"ה במהר"ם: ח) נראה דתיבת "מגע" צריך למחוק והוא עפ"י ההוספה להלן "לא" הן, אולם עיין באות הבא בשם גנזי יוסף שלא מחק כאן תיבת "מגע": ט) נוסף כאן "לא" הן, ולא הבינותי דהא השתא "הן" אמגע קאי ובמגע מטמאו משמשיה (גנזי יוסף) ובכת"י קאמר לדהו הן: י) נדצ"ל הכי נמי (דפו"ר ה"נ): כ) נדצ"ל בלישנא (באה"מ): ל) בכת"י נמי כתיב וכל: מ) לשון "ראפילו מאחורי" גבי אדם אינו מוכן ובכת"י ליתא והגנזי יוסף כתב דאגב שיטפא דכלי חרס נקיט: נ) נדצ"ל וכלי שטף (מצורר דבש): ס) נדצ"ל דלא: ע) צ"ל מדרס (כ"ש):

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ו מהלכות שאר אבות הטומאות ה"ב:

ו ב מיי' פ"מ מהלכות מעשה הקרבן ומעשה הקרבן ה"מ:

רבינו חננאל

דפליגי רבנן סברי לא מטמאה במשא ור"ע סבר מטמאה במשא. והלכה כרבנן ואליבא דר' אלעזר דרבא משני בשינויא דחיקי. וטומאת ע"ז דרבנן היא. ולענין הא דמסקינן בין אליבא [דרבא] בין אליבא דר' אלעזר דלר' עקיבא האי הא איתקש ע"ז לשקץ דכתיב שקץ תשקצנו משום משמשיה קשיא למקצת תלמידים כי מכדי משמשי ע"ז אפי' אליבא דר' עקיבא בשקץ היכי קתני לענין בית ע"ז אבניו וצעיו ועפריו מטמאין כשרץ ר"ע אומר כנדה דאהדדין דהאי בית היא גופיה ע"ז דתנן בתרה (כתריא) [במשנה] ג' בתים הן בית שבנה מתחלה לע"ז הרי זה אסור ואמרינן עלה אמר רב המשתחוה לבית לא אסרו. ומותבינן לרבה דאמר במשא כולי עלמא לא פליגי דאף רבנן מחדו [דמטמא] קשיא ע"ז כשרץ. ודחי ה) (ומותבינן נמי מגע נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן [ולא היסטן]. ופרקינן דאמר לך רבה וליטעמיך דקאמ' נכרי ונכרי' ולא היסטן ר"ע אומר הן והיסטן ופי' היסט נדנה. שאם אמרה הא בריתא אין נכרי ונכרית נטל אדם קנה או קיסם ונדנד את הבגד אומרין שהיסטן. ומי מטמאין בהיסט הלא גזרה היא שנשא כלום כבר הסיטן. ויש מסיט שלא במשא. וכזון עליהן שיהו כזבין טמאין לכל שמן המשנה הזו ע"ז מטמא במגע ואין מטמא בהיסט דבריהן הרי הזב מטמא בהיסט הרי נוגע באמת שאינה מטמא במשא כמו מגע נכרי. אלא רבה מפרש טעמיה דרבי אלעזר דנכרי ונכרי' כי הנושאה מסיטה לפי שהוא מתנד' מתרץ לטעמיה. רבה מוקים לה בכחו כדפרשינן לעילא ור"ע אומר הן והיסטן [ואבן מסמא שלהן ופלוגתא] באבן מסמא אבל לענין כל המסיט ע"ז שמא והנושא בכלל מסיט. בשלמא ע"ז ומסלק היסט מן פלוגתא. ולר' אלעזר במשא פליגי ניחא הא בריתא אלא דר' אלעזר מסלק פלוגתא מן נכרי ונכרית לענין בסיס ומוקי לה לפלוגתא לענין ע"ז ומשמשיה בלחוד). מתקיף לה רב אשי מאי הן דשטא דבריתא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר הן והיסטן בלשון רבים על מגע נכרי ונכרית וע"ז. והאי תירוצא דאמרינן לרבה היא ולא אבן מסמא ר"ע אומר היא ואבן מסמא ליה בה לענין ע"ז פלוגתא בהסיט כל עיקר וקאי מפיק לה לבריתא מן פשטא כלל. אבל ר' אלעזר קא מתרץ הן אבל לא היסטן לרבנן ולר' עקיבא הן

והסיטן על ע"ז ומפיק להו נכרי ונכרית בראיה ברורה דהא אימורה כי היכין דאף רבה מפקינן שהרי גזרו עליהן שהן כזבין לכל דבריהן. תא גזירה לענין תרומה ששורפין אותה על מגע גוי והסיטן כדמפרש בתוספתא בתרת כהנים אבל חולין לא גזרו בהן טומאת נכרי. **והכין לישנא דגמרא** איצטרכינן למיכתבא משום דמשמע דאית בה חילופי רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלהם ר' אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן אבל לא אבן מסמא שלהן ע"ז היא אבל לא היסטה ר' עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ומשמשיה הן ולא היסטן מתקיף לה רב אשי מאי הן והא אתקפתא דרב אשי על מימרא דרבה היא בלחוד דאילו ר' אלעזר הא קא מתרץ אבל לא היסטן ור' עקיבא אומר הן והיסטן לענין ע"ז וליכא אתקפתא עליה. **ומשום הכין** מתרץ רב אשי אליבא דרבה ולא קא מתרץ אליבא דר' אלעזר ולא מכלל דסבר לה כרבה ולא סבר לה כר' אלעזר אלא משום דתרצתא דר' אלעזר תרצא וסיומא ודרבה צריכה עדיין תרצתא ולא שרא רב אשי תיובתא אלא תריץ לה תירצא דחיקא. ולעולם אימא לך דסבר' אלעזר סבירא ליה והכין קא מתרץ רב אשי אליבא דרבה האי דקאמרו מאי הן אבל לא היסטן ר' עקיבא אומר הן והיסטן דאפלגו לענין ע"ז אמר לך רבה הכי קאמר ע"ז ומשמשיה הן אבל לא היסטן שהיסטו הן את אחרים ר"ע אומר הן והיסטן אפ' שהיסטו הן את אחרים. **ולפום הכין שאילנן.** ע"ז **שמסיטה היא את אחרים היכי משכחת לה.** ופריש רמי בר ייבא כגון שהיתה היא בכף מאזנים ואחרים בכף מאזנים יוקרא מכחה שמכרעת סלקין אחרים בכף מאזנים אחרת ונמצאת כנרשא אותן ונישטין מכחה כדתנן בזב. **כמאן** אזלא הא דתניא כל הטומאות המסיטות אחרי' טהורין חוץ מן הזב שלא מצינו לו בכל התורה כולה ניחא דלא כר"ע דאי ר"ע הא אף ע"ז שהסיטה את אחרים טמאין. ודחינן אפילו תימא ר"ע תנא זב וכל דמיי ליה. **נמצא דברי רב אשי.** דפלוגתא דרבה ור' אלעזר בתרצתא דהא מתניתא: דר' אלעזר סבר בהיסט שהסיטו אחרים את ע"ז פלוגתא דרבנן ודר' עקיבא אבל הסיטה היא את אחרים טהורין. ורבה סבר בהיסט שהסיטה ע"ז את אחרים פלוגתייהו אבל אם הסיטה אחרים טמאין.

חשק שלמה על רבינו חננאל ה) דכיי רמיי אלו מעולי הענה ועיין פמוף המסקנת [פלקוט מפרקיס]: